

26 Eylül 1922'de Roman Boş
fotoğraflarla sunuldu.

77-552733

BİR BİLİM ve KÜLTÜR AİLESİ

Prof. REMZİYE HİSAR

Taha Toros

Kültür ve Bilim dünyamızda örneğin az rastlanan ve ülkemizde mesleğinin öncüsü olan Pro. Remziye Hisar, bir eski zaman Hanımefendiliğinin de temsilcilerindendi.

90 yaşında öldüğü zaman ~~TÜBİTAK~~ (TÜBİTAK) bu haberi, şu görkemli bildirisıyla, milletimize duyurmuştu:

(CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYESİNDE ÇAĞDAŞ BİLİMİN İLK HARCINI KOYAN DEĞERLİ BİLİM İNSANLARI ~~ARİSTOTEL~~ İZDAN, İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İMEKLİ ÖĞRETİM ÜYESİ, KİMYA PROFESÖRÜ VE TÜBİTAK HİZMET ÖDÜLÜ SAHİBİ PROFESÖR DOKTOR REMZİYE HİSAR'I KAYBETTİK. TÜRK BİLİM CAMİASININ BAŞI SAĞOLSUN.)

Kimya mesleğinin Türkiyede ilk kadın öncüsü olan Remziye Hisar, Paristeki Fakülteyi birincilikle bitirdi. SORBON'da doktora yapan ilk Türk kadınıydı. Kimya dalında keşfettiği bir konuyu içeren doktorası Fransız ilim adamlarının hayranlığını kazanmış, Paris gazetelerinin övgülü yayımlarına neden olmuştu.

Prof. Remziye Hisar, oğlu dünyü çapındaki Fizik Alimi Merhum Prof. FEZA, gelini SÜHA, kızı DEHA olmak üzere Amerikada ün yapmış bir bilim ve kültür ailesinin de reisiydi.

Bu yazımızda, bütün ömrü çetin uğraşlar ve göğüs kabartıcı hizmetlerle dolu olan ve yüzlerce ilim adama yetiştiren Remziye Hisar'ın-bir belgesel olabilecek nitelikteki-hareketli geçmişine değiniceğiz.

Remziye, 1902 yılında Üsküp'te doğdu. Balkan savaşında İstanbula göçen aile, Anadoluhisar'ın tepesinde, 150 yıllık, bir ~~konak~~ konak eski zaman evine yerleşti. Babası Salih Hulusi Bey, yaşamı savaşlarda geçen bir İstihkâm Yarbayıydı. 4 kızını da, dönemin elverdiği bir kültür içerisinde yetiştirdi.

Kız Öğretmen Okulunda okuyan Remziye Salih, 1919 yılında, birincilikle me'zun oldu.

~~İki~~ Birinci dünya savaşının ümitsizliği içerisindeki milletimiz, tarihinin en çileli günlerini yaşıyordu. Ancak, gerek milletimizde, gerek komşu Türk ülkelerinde millî duygular doruğundaydı. İhtilaller ve baskılar altındaki Azerbaycan, kendi kültürünü korumak ve kökleştirmek için, İstanbuldan kadın öğretmenler istiyordu. Öğretmen Okulundan me'zun olan-başını Remziye'nin çektiği-5 idealist kız, Bakû'dan gelen daveti kabul ettiler. 17-18 yaşlarındaki kızlar-Hocalardan-Sarıklı Vehbi Beyin himayesinde, 15 aralık 1919 günü, Vapurla, İstanbuldan ayrıldılar.

Bakû, soylu bir Türk ülkesiydi. Burada birlik ve beraberlik duygularının ağır bastığı bir topluluk vardı. İstanbuldan gelen kız öğretmenler yabancılaşmaktaydılar, görevlerini şevkle, gayretle sürdürdüler.

Remziye Hanımın yaşamındaki dönemeçlerden en önemlisi burada gerçekleşti. Görevle Bakû'da bulunan Yüzbaşı Doktor Reşit Süreyya Beyle Remziye Hanım 18 Mart 1920 günü, öğretmen okulunun büyük salonunda, modern denilecek bir törenle nişanlandılar. Arkasından da evlilik.. Yakın tarihimizin ünlü simâlarından Enver Paşa'nın karesi Muri Paşa, o günlerde Bakû'deydi. Aynı zamanda ressam olan Muri Paşa (Killigil), bu evliliğin anısı olarak, Remziye Hanımın bir resmini çizip kendisine armağan etti.

Anadoludaki millî hareketin yaygınlaşması üzerine Bakûdeki öğretmenler anayurtta görev almak istediler. Çukurova bölgesi Fransızlardan geri alınmıştı. Remziye Hanım Adana Kız Öğretmen Okulu Müdürelğine, kocası Reşit Süreyya Bey de Kolordu doktorluğuna atandılar. 20 yaşındayken ~~büyük üstakıl bir yeticiliğe~~ Remziye Hanım, yaşamının belki en heyecanlı günlerini Adanada geçirdi. Yaşamına danga vuran, heyecanlı ve tarihî günlere burada tanık oldu.

Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, kurtuluş savaşının zaferle sonuçlanması üzerine, ilk huzurlu soluğu İzmirde aldı. Avrupada yüksek tahsilini tamamlayarak yurda dönen Latife Hanımla tanıştı. Aralarındaki ilk sohbet evliliğe dönüştü. Hem bir balayı, hem bir yurd gezisi için Adanayı seçtiler. Düşmandan ilk kurtulan Adana halkı, kurtarıcısına, görülmemiş bir heyecanla karşıladı.

Mustafa Kemal, 15 Mart 1923 günü, Adana ufkunda ikinci bir güneş gibi gözük-tü. Mustafa Kemal Paşayla Latife Hanımın 2 gün süren ziyaretleri dopdolu geç-ti. Bu ziyaretler arasında Kız Öğretmen Okulu de yer almaktaydı. Karı koca bura-da ~~gördüklerinden, duyduklarından, âdetâ büyülediler.~~ Gi-rişte, Müdire Remziye Hanımın yazdığı, hocalardan Mustafa Fuat Beyin beste-le-diği (Kız Öğretmen Okulu Marşı) ~~halk~~ çalındı. Okulun duvarına (Kız Öğretmen Okulu) yazılı büyük bir bayrak asılmıştı. Türk kadınlığı için çok anlamlı şu cümle yazılmıştı : " Bir milletin kadınları, terakkisinin ölçüsüdür."

Mustafa Kemal Paşayla Latife Hanım, bundan son derece ~~de~~ duygulandılar. Bu iki olaya, arda ardına üçüncüsü ve dördüncüsü eklendi. Müdire Remziye Ha-nım, dönemin giysileri gereği, başörtülü öğrencilerini, boyları değişik isken-le ve sıralara yerleştirerek, uzaktan görünümelerini -eski harflerle- (Mustafa Kemal) olarak yansıttı. Bu, değişik bir sanat olayıydı. Buna dördüncü eklenen konu, Müdire'nin gur sesle yaptığı, her cümlesi yüreklerin derinliğine işleyen hitabesiydi.

Mustafa Kemal Paşayla eşi, Okul Müdiresi Remziye Hanımın, bu olağanüstü kabiliyetine hayran oldular. Ve duygularını, bir gün sonra gönderttikleri öv-gülü bir mektupla bildirdiler.

6 Ay sonra Cumhuriyet ilan edildi. Bu dönemin kültürü için, güçlü eleman-lar yetiştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçla, aradan bir müddet geçtikten sonra ilk olarak Remziye Hanımla eşi, devletçe Parise gönderildiler. Remziye Hanım Kimya eğitimi, eşi Doktor Reşit Süreyya Bey de meslek ihtisası yapacaktı. Ülkenin fen adamlarına ihtiyacı olduğu için, Remziye Hanım, kimya dalını ken-disi seçmişti. Kimya Fakültesini birincilikle bitiren Remziye Hanım yurda dö-nüşünde Erenköy Kız Lisesinde hocalığa devam etti. Daha sonra kimya doktrası yapmak üzere, tekrar Parise gönderildi. Kimya dalında çalıştığı labratuarda bir keşifte bulundu. Bu keşfi, doktora tezini oluşturdu. Bilim jürisi o'nun doktorasını ulağanüstü buldu. Aynı zamanda bir bilim nişaniyle ödüllendirdi. Fransız gençlerine bile nasip olmayan bu takdir olayı Parisin ünlü gasetele-rine bile günlerce konu oldu. Bir Türk kıza ilk defa Sorbon'dan doktorluk payesi almıştı.

Atatürk döneminin kültür devrimlerinden olan İstanbul Üniversitesinin yeniden kuruluşunda Remziye Hanım, Fen Fakültesine doçent olarak atandı.

Bir fen adama olarak, gerek İstanbul Fen Fakültesindeki hocalığında, gerek Ankarada Hafızızihha Enstitüsünde görevli bulunduğu yıllarda ve son olarak İstanbul Teknik Üniversitesindeki Profesörlüğünde üstün başarısıyla mesleğin doruğuna çıktı.

Milletlerarası tebliğleri arasında yer alan, Siirt dağlarında yetişen bir bitki türünün etkilerini içeren buluşu, Fransada yayınlanarak Kimya Dünyasına tanıtıldı.

4 dü çeviri, 5 i ders kitabı olan eserleri ~~xxxxxxx~~yanında, kimya dalın-daki buluşlarını içeren 16 tebliği, Fransada yayınlandı. Milletlerarası kon-greler de katılan Remziye Hisar, 1955 yılında Fransanın (Officiel d'Academie) nişanını aldı. 90 yaşına yaklaşırken (TÜBİTAK Hizmet Ödülü) verildi.

90 yaşında vefat eden Prof. Remziye Hisar, 15 Haziran 1992 günü-çoğu emekli olmuş-profesör, ilim adamı öğrencilerinin ve kültür adamlarımızın katıldığı hüsünlü bir törenle, Anadoluhisarındaki aile mezarlığına gömüldü.

Remziye Hisar, çocukluğunda yerleştikleri, Anadoluhisarında gözbebeği gibi sevilen ve korunan bir kişi olarak, insanlık örneği olarak yaşadı. Aldığı soy-adanı hakkıyla temsil eden bir eski zaman hanımefendisi, bir Boğaziçi temsilçisiydi.

Remziye Hisar'ın başka bir özelliği de şairliği idi. 1920 denberi şiirler yazıyordu. Son yazdıklarından bazıları (BİR KADIN SESİ) adlı kitabında toplandı.

Son zamanlarında şiirlerle karışık anılar yazıyordu. Anadoluhisarında emsali nâdir kalan o eski zaman evinde, yaşlılığın verdiği çileyi dile getirirdi :

Bakışlarında kalmadı mâna,
Bakaman, aynalar haramdır bana..

gibi yaşlılık manzumeleri yazardı. Ama ona göre yaşam sonunu anlatan şu iki satır en anlamlısıydı :

Defterim artık teman,
Bestelendi son makam!

